

4. *Геселев О. В.* Інтегративне праворозуміння як складова сучасної постмодерної правової культури: сутність та актуальне значення / О. В. Геселев // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – Вип. 45. – С. 96–103.
5. *Хмара М. В.* Філософсько-правові аспекти комунікативної теорії Ю. Габермаса в контексті актуальних проблем розвитку українського громадянського суспільства / М. В. Хмара // Право і громадянське суспільство. – 2014. – № 1. – С. 40–49.
6. *Кули Ч.* Общественная организация / Ч. Кули // Тексты истории социологии XIX–XX столетий. Хрестоматия. – М.: Наука, 1994.
7. *Токарська А. С.* Правова комунікація в контексті посткласичного праворозуміння : дис ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.12 / А. С. Токарська. – Л., 2008. – 515 с.
8. *Габермас Ю.* Залучення іншого: студії з політичної теорії. – Л.: Астролябія, 2006. – 416 с.
9. *Фадєєв В. Б.* Суспільно-політичне життя України в умовах трансформації моделі представницької демократії / В. Б. Фадєєв // Український соціум / О. С. Власюк, В. С. Крисаченко, М. Т. Степикота ін.; за ред. В. С. Крисаченка. – К.: Знання України, 2005. – 792 с.
10. *Козловський А. А.* Філософія права як самосвідомість нації / А. А. Козловський // Проблеми філософії права. – К.; Чернівці: Рута, 2003. – Т. I. – С. 12–16.
11. *Козловський А. А.* Право як пізнання: Вступ до гносеології права / А. А. Козловський. – Чернівці: Рута, 1999. – 295 с.
12. *Андрєєв Д. В.* Національні чинники забезпечення дієвості соціально-правової комунікації влади та громади / Д. В. Андрєєв // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 26–30.
13. *Токарська А. С.* Правова комунікація в контексті посткласичного праворозуміння : автореф. дис ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.12 / А. С. Токарська. – К., 2008. – 35 с.
14. *Онїщенко Н.* Деякі підходи до вивчення комунікативних властивостей права / Н. Онїщенко // Комунікація. – 2013. – № 3. – С. 8–18.

Макеєва О. М. Правова комунікація як складова прогресивного розвитку суспільства

У статті досліджуються теоретико-правові аспекти правової комунікації як складової прогресивного розвитку суспільства. Доведено, що правова комунікація є одним із важливих чинників формування громадянської демократичної правосвідомості та правової культури, засобом забезпечення діалогу держави та суспільства. Зазначено, що становлення комунікативного процесу деліберативної демократії можливе за умов «діалогової комунікації» державної влади і громадян, результатом чого стане досягнення компромісу у суспільстві. Зроблено висновок про те, що сучасний інформаційно-правовий простір потребує удосконалення, може бути керованим за допомогою інформаційної політики та удосконалення форм правової комунікації

Ключові слова: комунікативна концепція права, правова комунікація, правова культура, деліберативна демократія, інформаційно-правовий простір.

Макеєва Е. Н. Правовая коммуникация как составляющая прогрессивного развития общества

В статье исследуются теоретико-правовые аспекты правовой коммуникации как составляющей прогрессивного развития общества. Доказано, что правовая коммуникация является одним из важных факторов формирования гражданского демократического правосознания и правовой культуры, средством обеспечения диалога государства и общества. Отмечено, что становление коммуникативного процесса делиберативной демократии возможно в условиях «диалоговой коммуникации» государственной власти и граждан, результатом чего станет достижение компромисса в обществе. Сделан вывод о том, что современное информационно-правовое пространство нуждается в усовершенствовании, может быть управляемым с помощью информационной политики и усовершенствования форм правовой коммуникации.

Ключевые слова: коммуникативная концепция права, правовая коммуникация, правовая культура, делиберативная демократия, информационно-правовое пространство.

Makeieva O. Legal communication as part of the progressive development of society

The article examines theoretical and legal aspects of the legal communication as part of the progressive development of society. It is proved that the legal communication is one of the important factors in the formation of a democratic civil legal awareness and legal culture, a means of ensuring dialogue state and society. It is noted that the establishment of the communicative process deliberatvnoyi democracy is possible under conditions of «interactive communication» of the government and citizens, resulting in a compromise in the society. It is concluded that modern information and legal space needs improvement, can be controlled by means of information policy and improvement of legal forms of communication

Key words: communicative concept of law, legal communication, legal culture, deliberatvna democracy, information and legal space.

УДК 340.122

*Анна Володимирівна Меленко,
аспірантка відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України*

**ПРАВО НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я:
ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ**

На сьогодні право на охорону здоров'я визнається однією з основних засад формування системи громадського здоров'я як в Україні, так і за кордоном. Право на охорону здоров'я разом із правом на

здоров'я, життя, медичну допомогу та іншими невідчужуваними правами є складовими особистих нематеріальних прав фізичної особи і саме тому потребують ретельного вивчення.

Актуальність теми полягає у тому, що право громадян на охорону здоров'я гарантується і забезпечується державою, але що саме включає в себе право на охорону здоров'я, що становить його зміст та особливості, Основний Закон не визначає.

Метою цієї статті є визначення поняття «право на охорону здоров'я» та його складових, а також виявлення особливостей поняття «право на охорону здоров'я».

Отже, перед тим як розпочати аналіз закріплених у законодавстві визначень, пропонуємо з'ясувати правову природу права на здоров'я та права на охорону здоров'я.

Як відомо, право на здоров'я за своєю суттю є природним правом, оскільки воно нерозривно пов'язано з фізичним буттям людини – виникає разом з народженням, діє протягом всього життя. Право на здоров'я існує незалежно від його правового регулювання. Держава повинна його охороняти, а вразі порушення – захищати [1, с. 66].

У свою чергу, право на охорону здоров'я за своїм характером є позитивним правом, а тому надається і гарантується державою і без неї існувати не може.

Національне законодавство містить велику кількість нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я, центральне місце серед яких посідає Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ «Про основи законодавства України про охорону здоров'я» (далі – Закон), у преамбулі якого вказується про те, що кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, вирішення екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя [2, с. 19].

З огляду на зазначене вище, не можна погодитися з тим, що право на охорону здоров'я є саме природним правом людини, оскільки саме охорона здоров'я здійснюється, гарантується та захищається державою, тому належати людині від самого народження таке право не може.

Закон у ст. 3 містить визначення поняття «охорона здоров'я» – це система заходів, які здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, закладами охорони здоров'я, медичними та фармацевтичними працівниками і громадянами з метою збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя [2, с. 19].

Отже, навіть на основі визначення, наведеного у Законі, можна підтвердити нашу думку, що право на охорону здоров'я – це позитивне право.

У міжнародних правових договорах, в яких закріплені основні права людини, поряд із правом на життя та безпеку закріплено право на здоров'я, а також право на охорону здоров'я. Від чого залежить та який має зміст поняття «право на охорону здоров'я» будемо намагатися з'ясувати далі.

Конституція Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ) містить визначення поняття «здоров'я». У преамбулі зазначається, що здоров'я – це стан повного фізичного, душевного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб та фізичних дефектів [1].

В Інформаційному бюлетені ВООЗ зазначається, що право на здоров'я означає, що держава повинна створювати умови, в яких кожна людина може бути здоровою, на скільки це можливо. Вказані умови залежать від забезпечення доступності послуг з охорони здоров'я, здорових та безпечних умов праці, житлових умов та здорової їжі. Треба розуміти, що право на охорону здоров'я не означає право бути здоровим [3].

Право на здоров'я було закріплено в численних міжнародних і регіональних договорах, які визначають зміст права людини на здоров'я.

Прикладами офіційних документів Організації об'єднаних націй (далі – ООН) є:

- Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.) (далі – Пакт);
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.);
- Конвенція про права дитини (1989 р.).

Приклади регіональних договорів з прав людини:

- Європейська соціальна хартія (1961 р.);
- Африканська хартія прав людини і народів (1981 р.);
- Додатковий протокол до Американської Конвенції про права людини в сфері Економічних, соціальних і культурних прав (Протокол Сан-Сальвадор) (1988 р.) [3].

Пакт у ст. 12 визначає, що держави, які беруть участь у ньому, визнають право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я. Заходи, яких повинні вжити держави – учасниці цього Пакту для повного здійснення цього права, включають ті, які є необхідними для:

- а) забезпечення скорочення мертвонароджуваності та дитячої смертності і здорового розвитку дитини;
- б) поліпшення всіх аспектів гігієни зовнішнього середовища і гігієни праці в промисловості;
- с) запобігання і лікування епідемічних, ендемічних, професійних та інших хвороб і боротьби з ними;
- д) створення умов, які б забезпечували всім медичну допомогу і медичний догляд у разі хвороби [4].

З метою уточнення та введення в дію зазначених вище положень Комітет ООН з економічних, соціальних та культурних прав, який контролює відповідність Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права, затвердив та прийняв Загальний коментар про право на здоров'я (далі – Загальний коментар) [5].

Зауваження Загального коментаря встановлює, що право на здоров'я включає в себе широкий спектр як соціально-економічних факторів, що створюють умови, які дозволяють людям вести здоровий спосіб життя, так і основних складових збереження здоров'я, таких як їжа та режим харчування, житлові умови, доступ до придатної для пиття води й адекватних санітарних умов, безпечні й нешкідливі умови праці та сприятливі для здоров'я людини довкілля [5].

Окрім цього, Загальний коментар визначає, що медична допомога й послуги повинні бути в наявності та в достатньому обсязі доступні (фізично та економічно) всім без жодної дискримінації, культурно прийнятні та належної якості. Під час надання таких послуг держави зобов'язані неухильно забезпечувати право на здоров'я, поважаючи при цьому власні ресурси людей, захищати їх від небажаних дій третіх осіб і створювати або надавати адекватні ресурси, якщо такі відсутні.

Також варто зазначити, що право на здоров'я, як і право на охорону здоров'я, гарантується та забезпечується у багатьох країнах світу, вважається, що людина є здоровою не тільки тоді, коли у неї відсутні хвороби та фізичні дефекти, а й тоді, коли вона має стан повного фізичного, духовного, психічного та соціального благополуччя. Тому задля того, щоб забезпечити своїм громадянам право на здоров'я, держави-учасниці міжнародних договорів, що закріплюють основні права людини (в тому числі і право на здоров'я), повинні створювати умови, які будуть дозволяти людям вести здоровий спосіб життя та допомагати підтримувати здоров'я свого населення в належному стані.

Звертаючись до міжнародних документів, які визначають поняття «право на охорону здоров'я», маємо змогу виділити ті особливості, якими характеризується загалом таке право.

Так, ст. 11 Європейської соціальної хартії (1996 р.) містить таку характеристику права на охорону здоров'я: з метою забезпечення ефективного здійснення права на охорону здоров'я Сторони зобов'язуються самостійно або у співробітництві з громадськими чи приватними організаціями вживати відповідних заходів для того, щоб, серед іншого:

- усунути, у міру можливості, причини слабкого здоров'я;
- забезпечити діяльність консультативно-просвітницьких служб, які сприяли б поліпшенню здоров'я і підвищенню особистої відповідальності у питаннях здоров'я;
- запобігати, у міру можливості, епідемічним, ендемічним та іншим захворюванням, а також нещасним випадкам [6].

Отже, з вказаної статті можна виокремити такі особливості права на охорону здоров'я, як профілактична діяльність, забезпечення діяльності з поліпшення здоров'я населення, формування відповідальності до особистого здоров'я та запобігання різноманітних захворювань.

Відповідно до Загального коментаря, право на здоров'я також має «основний зміст», який відсилає до мінімального рівню, базових прав. Хоча цей рівень не може бути визначений як національне завдання, ключові елементи встановлюються у процесі визначення пріоритетів. У свою чергу, невідкладна медична допомога, мінімальний рівень для основної і поживної їжі, санітарія, безпечна і придатна для пиття вода і найважливіші лікарські засоби включені в основний зміст. Іншим основним зобов'язанням є прийняття і реалізація національної стратегії в галузі охорони здоров'я та план дій. Зазначене повинно вирішувати проблеми, пов'язані зі здоров'ям людей. Держави-учасниці повинні заздалегідь вживати заходів відповідно до принципів прогресивної реалізації. Це накладає зобов'язання рухатися вперед так швидко й ефективно, як це можливо, індивідуально і через міжнародну допомогу та співробітництво. У цьому контексті важливо відрізнити нездатність від небажання держави-учасниці виконувати зобов'язання у галузі охорони здоров'я [3].

Підсумовуючи, хочемо зазначити, що на сьогодні право на охорону здоров'я не означає право бути здоровим та не означає право на здоров'я – всі ці поняття різні як за своєю структурою, так і за змістом. Право на охорону здоров'я повинно гарантуватися державою та бути дієвою системою державних заходів з охорони здоров'я, які включатимуть у себе профілактичну діяльність, забезпечення діяльності з поліпшення здоров'я населення, формування відповідальності у населення до особистого здоров'я, а також запобігання різноманітних захворювань, що, в свою чергу, призведе до формування системи громадського здоров'я в Україні.

Використані джерела

1. Бірюков І. А. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / І. А. Бірюков, Ю. О. Заїка. – К. : КНТ, 2006. – 480 с.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
3. Joint fact sheet WHO/ОНCHR/323/august 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.who.int/media-centre/factsheets/fs323_en.pdf.
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. // Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи / упоряд. Ю. К. Качуренко. – 2-ге вид. – К. : Юрінформ, 1992. – С. 24–36.
5. General Comment on the right to health, 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/Health/GC14.pdf>.
6. Європейська соціальна хартія від 3 травня 1996 р. № ETS N 163 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 51.

Меленко А. В. Право на охорону здоров'я: поняття та особливості

У статті досліджується розмежування змісту понять «право на здоров'я» та «право на охорону здоров'я». Автор зазначає, що в міжнародних договорах вказані поняття не є тотожними. Він доходить висновку, що право на здоров'я – це природне право, яке виникає у людини з моменту народження, а право на охорону здоров'я – позитивне право, яке надається і гарантується державою і без держави існувати не може.

Ключові слова: право на охорону здоров'я, охорона здоров'я, право на здоров'я.

Меленко А. В. Право на охорону здоров'я: поняття та особливості

В статье исследуется разграничение содержания понятий «право на здоровье» и «право на охрану здоровья». Автор указывает, что в международных договорах указанные понятия не являются похожими. Он приходит к выводу, что право на здоровье – это природное право, которое возникает у человека с момента рождения, а право на охрану здоровья – позитивное право, которое предоставляется и гарантируется государством и без государства существовать не может.

Ключевые слова: право на охрану здоровья, охрана здоровья, право на здоровье.

Melenko A. Right for health: definition and special aspects

In this article, author is investigating the content of the following definitions – «right for health» and «right for health protection». Author points out that in the international agreements such definitions have different sense. The author concludes that the right to health – is a natural right, which belong to humans from their birth and the right for health protection – is the positive law, which is granted and guaranteed by the state.

Key words: right for health protection, health protection, right for health.

УДК 340.12

*Алла Анатоліївна Мельник,
аспірантка кафедри теорії права та держави
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

**ПРАВОВА ЯКІСТЬ ЗАКОНУ ЯК АСПЕКТ
ПРАВОВОГО ПРОГРЕСУ**

Правовий прогрес як правове явище належить до тих питань сучасної юридичної науки, які виглядають, на перший погляд, абсолютно ясними та зрозумілими. Проте при більш детальному вивченні виявляється, що ця проблематика недостатньо досліджена як у теорії права, так і в галузевих юридичних науках в цілому. Спроба сучасної юридичної науки вийти на удосконалення правової системи визначає актуальність питання існування правового прогресу в співвіднесенні з правовою системою.

Стаття присвячена проблемі якості закону, тобто сукупності необхідних ознак, властивих йому як ефективно діючому регулятору суспільних відносин через аспект правового прогресу.

У сучасній науці досі не існує єдиного розуміння якості законів, хоча на сьогодні цій проблемі присвячено чимало розробок вітчизняних і зарубіжних учених: С. Бобровник, В. Ігнатенка, М. Козюбри, Н. Оніщенко, С. Поленіної, В. Прозорова, Є. Сирих, О. Скакун та ін.

Метою цієї публікації є розкриття філософського змісту якості закону, систематизація властивостей та ознак закону як вияву його якості.

Проблему якості закону досліджувала С. Поленіна, яка під цією категорією розуміє його відповідність суспільним потребам і реальне регулювання суспільних відносин відповідно до поставлених на момент прийняття закону цілей [1, с. 86]. Науковець вважає, що шляхи підвищення якості закону перебувають у політичній, соціальній і юридичній площинах. При цьому соціальна характеристика якості закону охоплює два моменти: ступінь адекватності відображених у законі процесів, що відбуваються в суспільстві, й точність прогнозування цих процесів на майбутнє, а також можливих шляхів розвитку суспільства і нерозривно пов'язаного з цим вибору оптимальних шляхів їх видозміни в бажаному на-